

Ігор ДРОГОБИЦЬКИЙ

кандидат історичних наук

викладач кафедри теорії та методики навчання

Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8718-9544>

e-mail: drogobutsky@ukr.net

УНС ЯК ОСНОВА ПОСТАННЯ УПА-ЗАХІД (КІНЕЦЬ 1943 – ПОЧАТОК 1944 РОКУ)

Окреслено розгортання військового виміру реалізації визначальних політичних устремлінь у середовищі радикальної частини націоналістичного крила національного руху Опору наприкінці міжвоєнного періоду та в час Другої світової війни.

Названо чинники, що вплинули на видозміну тактики представників вказаного суспільно-політичного напрямку щодо розбудови національного війська зокрема і початків та розгортання збройної боротьби загалом.

Проаналізовано військову складову організаційної діяльності українського радикального націоналістичного сегмента перед Другою світовою війною, напередодні та на початках нацистсько-радянського зіткнення й етапі встановлення нацистського окупаційного режиму з його регіональною специфікою в межах Галичини та Волині.

Визначено значення зовнішньополітичних чинників у процесі постання та розвитку військових форм протистояння із карально-репресивною системою окупаційних режимів. Представлено вияви суспільно-політичного життя регіонального виміру, що пришвидшили справу розгортання збройного опору. На основі цього визначено передумови і причини появи й розбудови військових структур повстанського типу в межах Волині та Галичини.

Окреслено регіональні особливості й форми військового вияву національного руху Опору. Водночас відзначено взаємозв'язок і послідовність у справі розбудови збройних структур радикального націоналістичного сегмента національного руху Опору.

Наголошено на незмінній позиції представників вказаного суспільно-політичного напрямку щодо необхідності розбудови суверенної державності з оперттям на національні регулярні збройні сили. Стверджено, що військові формування, які поставали під керівництвом націоналістів у межах Волині та Галичини, варто сприймати як окремі етапи розбудови української регулярної армії, яку трактували як основний чинник здобуття й утвердження національного суверенітету.

Ключові слова: збройні сили, рух Опору, націоналізм, окупаційний режим, повстанський рух, Українська народна самооборона, Українська повстанська армія.

Об'єктивне та глибоке дослідження минувшини сьогодні – один із чинників протидії викликам, що постають у межах інформаційної складової повномасштабної російсько-української війни. У контексті збройного протистояння варто наголосити

на доречності окреслення та розпрацювання проблематики національних військових формацій. Відзначу, що період середини минулого століття – один із найяскравіших і найзнаковіших у цьому векторі.

Мета статті – означити загальні аспекти причинно-наслідкових зв'язків, регіональної специфіки та взаємозалежності розгортання збройного вияву боротьби за реалізацію національної ідеї під керівництвом представників радикального крила націоналістичного сегмента національного руху Опору періоду Другої світової війни.

Джерельно-історіографічне підґрунтя теми охоплює передовсім корпус опублікованих архівних матеріалів (Вітенко, Кугутяк, 2009; Богунов та ін., 2007). В окремих випадках джерельна база доповнена матеріалами архівних фондів (ГДА СБУ). Відзначу, що представлені джерельні матеріали репрезентують досліджувану проблему з різних ракурсів. Ідеться, наприклад, про використання матеріалів націоналістичного підпілля, як-от публіцистичних («Тарас Чупринка», 1948; Бутковський, 1944) чи інструктивних (Дашкевич, Кук, 2001). Водночас джерельна основа дослідження охоплює документи радянських карально-репресивних органів. Передовсім це матеріали карних справ, що велися щодо тих представників національно-визвольного спротиву, яких захопили радянські спецслужби у протистоянні зі структурами національно-визвольного руху (Протокол допиту-1, 2007а; Протокол допиту-2, 2007б).

Архівний блок матеріалів доповнюють опубліковані спогади сучасників описаних подій (Яшан, 1989; Паньківський, 1983). Використання мемуаристики уможливлює ширше й чіткіше відтворення як загального історичного тла, так і процесу представлених у темі національних збройних формувань безпосередньо.

Історіографічна база дослідження представлена узагальнювальними роботами – як науково-популярними (Брехуненко та ін., 2016), так і науковими (Патриляк, 2012). Водночас автори цих праць предмет означеного в темі дослідження розглядають опосередковано, актуалізуючи й аналізуючи проблематику національно-визвольного руху середини ХХ ст. загалом (Ковальчук, 2016, с. 165–221). Проблематика ж особливостей розгортання збройного руху під егідою націоналістичного крила тодішнього українського політикуму представлена, зокрема в окремих попередніх публікаціях автора (Дрогобицький, 2022а, с. 191–197; Дрогобицький, 2022б, с. 52, 54–55; Дрогобицький та ін., 2023, с. 88–90).

Події початку Другої світової війни увиразнили потребу втілення наявного в середовищі керівництва й загалу учасників Організації українських націоналістів (бандерівців) (ОУН(б)) твердження про необхідність створення національних збройних сил (НЗС). Відзначу, що створення і функціонування НЗС розглядали як головну складову процесу досягнення визначальної цілі, що її намагалася досягнути ОУН(б), – розбудови й утвердження суверенної Української держави.

Перебіг нацистсько-польського (з 1 вересня 1939 р.), а від 17 вересня 1939 р. – нацистсько-радянсько-польського протистояння пришвидшив реалізацію і видозміни окремих складових військової доктрини ОУН(б). Ідеться, зокрема, про організацію та розгортання збройного повстання проти частин ВП (Війська Польського), розгортання мережі військових вишколів особового складу ОУН(б), захоплення і магазинування військового спорядження та зброї тощо.

Після вторгнення в межі Галичини й Волині Робітничо-селянської червоної армії (РСЧА) з подальшою окупацією захоплених територій і пришвидшеним процесом радянзації, що супроводжувався розбудовою репресивно-каральної системи, окремі

складові бачення збройного протистояння на, зокрема, тактично-оперативному рівні в середовищі проводу ОУН(б) зазнали видозмін. Визначальним чинником при цьому варто вважати постану окупаційну дійсність із поступовим розгортанням терористично-каральних заходів, спрямованих проти політичних опонентів радянської влади.

Тому акцент було зроблено на посиленні конспірації, розбудові підпільних структур ОУН(б) у краї та збереженні сил для протистояння з окупантами, що, як передбачалося, мало розпочатися в недалекому майбутньому.

Напередодні нацистсько-радянського конфлікту (21 червня 1941 р.) у середовищі керівництва ОУН(б) було напрацьовано низку інструктивних документів, що відображали бачення розвитку військової царини. Аналізуючи окремі з них, можна констатувати, що кінцевою метою відповідних зусиль ланок підпілля було постання регулярних НЗС. Зокрема, стверджувалося: «Наша пропаганда ... має бути початком і основою творення правильної Української армії, для оборони Української держави ... Дальша боротьба українського війська проти Москви буде співучасництвом України у протимосковській війні ... Цю боротьбу має продовжувати українське військо аж до повного розбиття Москви та звільнення від її окупації тих теренів, як це вимагає наша зовнішньо-політична концепція» (Дашкевич, Кук, 2001, с. 27). При цьому виходили із припущення про тривале майбутнє протистояння, що посилювало необхідність постання та розбудови НЗС. Так, в інструктивних документах наголошено, що «бої з московськими військами триватимуть довше й війна взагалі ще вестисьме, отже, необхідно мати сильну армію, незалежну від чужої сили» (Дашкевич, Кук, 2001, с. 24).

Так, розгортання збройної боротьби проти ВП і РСЧА у вигляді повстанського руху керівництво ОУН(б) сприймало як передумову або ж початок процесу постання регулярних НЗС. У цьому контексті показовий заклик: «Не партизанка сотень, чи навіть тисяч, а національно-визвольна реакція мільйонів українських мас – наш шлях» (Сірський, 2000, с. 9). Формування і розгортання НЗС трактували як один із найоптимальніших виявів цієї позиції. Саме таке спрямування простежується в окремих інструктивних матеріалах ОУН(б) напередодні нацистсько-радянського зіткнення. Так, на початковому етапі війни вимагали «з місця переформувати повстанчі загони в регулярні частини» (Дашкевич, Кук, 2001, с. 38).

У першому пункті «Акта відновлення Української Державності», проголошення якого 30 червня 1941 р. ініціювали чільні представники ОУН(б), українців закликали «не скласти зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена Суверенна Українська Влада», а у прикінцевій частині констатовано, що за «Суверенну Соборну Державу» (УССД) боротиметься «Українська Національна Революційна Армія» (УНРА) (Вітенко, Когутяк, 2009, с. 159).

Після придушення нацистами державотворчих, охопно з військовою складовою, спрямувань ОУН(б) (липень–вересень 1941 р.) процес повноцінного формування регулярних національних збройних сил у вигляді УНРА було призупинено.

Представники окупаційної влади пропонували українцям вступати до підконтрольних нацистській адміністрації поліційних формувань. У середині серпня 1941 р., відповідно до рішення губернатора, у межах дистрикту «Галичина» Генеральної губернії (ГГ) створювали Українську допоміжну поліцію (УДП), а також різноманітні воєнізовані структури. Така політика йшла врозріз із цілями радикального крила національно-визвольного руху Опору.

У цьому контексті доречно представити відображений у віцілій джерельній базі підпілля ОУН(б) аналіз стадій розгортання збройної боротьби. Зокрема, у середині другої половини 1940-х років, на етапі функціонування збройного підпілля, Роман Шухевич («Тарас Чупринка»), ретроспективно узагальнюючи шлях еволюції військового чину, який ініціювали й очолювали діячі ОУН(б), наголошував: «Український визвольний рух ... прямує завжди до ... побудови Української Самостійної Соборної Держави» («Тарас Чупринка», 1948, с. 337). Він стверджував, що втілення цієї складової національної ідеї, а також необхідність належного реагування на посилення карально-репресивного тиску зі сторони нацистського й радянського окупаційних режимів, обумовили виникнення і необхідність розгортання саме збройного опору. Роман Шухевич акцентував, що, як наслідок, «активний, бойовий елемент Полісся та північної Волині ... з метою боронити українські маси від терору гітлерівців і більшовицьких партизанів та прагнучи ... зі зброєю у руках боротися за здійснення самостійницьких прагнень українського народу, восени 1942 р. почав творити збройні групи» («Тарас Чупринка», 1948, с. 337). Так окреслено процес постановня Української повстанської армії (УПА) в межах Північно-західних українських земель (ПЗУЗ), що входили до створеного 20 серпня 1941 р. нацистською адміністрацією райхскомісаріату «Україна».

Натомість у Галичині, територія якої стала основою постановня дистрикту «Галичина» у складі ГГ, масштабну розбудову військових структур ОУН(б) варто пов'язувати з утворенням Української народної самооборони (УНС). Початком цього процесу треба вважати середину літа 1943 р.

Формувати УНС був уповноважений Олександр Луцький («Беркут»). Призначення на посаду командувача обумовлював рівень його військово-адміністративного досвіду та функції, які він попередньо виконував у керівництві ОУН(б). Так, у першій половині 1943 р. він інспектував посталі та наявні на ПЗУЗ тактичні одиниці УПА. Розбудова УНС відбувалася з опертям на досвід створення та діяльності УПА і з «максимальним використанням для цього людських резервів Станіславського, Тернопільського, Стрийського і Дрогобицького обласних “Проводів” ОУН» (ГДА СБУ, арк. 36–37).

Постання цих збройних відділів не залишилося поза увагою сучасників. Так, Володимир Яшан згадував, що «між тим по лісах вишколювалися невеличкі кадри Української Народної Самооборони, що стала зав'язком Української Повстанської Армії» (Яшан, 1989, с. 90).

Створення відділів УНС, зокрема в територіальних межах сучасної Івано-Франківщини, О. Луцький описував так: «Перший курінь, під назвою “Чорні чорти” у складі приблизно 400–500 чоловік, дислокувався в районі села Микуличин і Березів Яремчанського району Станіславської області. Командиром куреня був хорунжий “Лепей” [Ілля Рачок – *І. Д.*].

Другий курінь мав назву “Трембіта”, нараховував 350–400 чоловік, дислокувався в лісах Долинського району Станіславської області. Командиром куреня був сотенний “Чорнобривий”, прізвища його не знаю.

Третій курінь під назвою “Сіроманці”, в складі до 250–300 чоловік, дислокувався на горі “Чорна сигла” Болахівського району Станіславської області. Командиром куреня був хорунжий “Яструб” [Дмитро Карпенко – *І. Д.*], фамілія його мені не відома.

Четвертий курінь під назвою – “Кривоніс”, біля 300–400 чоловік, дислокувався на горі “Магура” на Стрийщині Дрогобицької області. Командиром куреня був хорунжий “Шухай” [Григорій Котельницький – *І. Д.*], прізвища його я не знаю.

П’ятий курінь, який також називався “Кривоніс”, нараховував близько 400 чоловік, розміщувався в районі села Недільна Старо-Самбірського району Дрогобицької області. Командиром куреня був булавний “Омельян” [Антін Шкітак – *І. Д.*] (Протокол допиту-1, 2007а, с. 337).

Варто зазначити, що в наведеному переліку тактичних одиниць УНС О. Луцький не згадує курінь «Гайдамаки» і трактує окремі сотні («Сіроманці», «Трембіта») як курені. Крім цього, простежуються неточності щодо осіб командного складу частин. Це, гіпотетично, може свідчити про намагання заплутати представників карально-репресивних органів після його захоплення радянським спецвідділом 22 січня 1945 р.

Перший командир IV військової округи «Говерля» УПА-Захід Іван Бутковський («Гуцул»), окреслюючи місце УНС у розгортанні військових формацій національного руху Опору в регіоні, констатував, що на початку 1944 р. відбулося злиття УНС та УПА (Бутковський, 1944, с. 25). Така ж хронологія міститься і в окремих мемуарних джерелах. Так, Кость Паньківський відзначав, що «з початком 1944 р. акції ОУН на галицькій землі прийняли назву УПА» (Паньківський, 1983, с. 285).

Відзначаю, що рішення про «розширення УПА на території Галичини шляхом перетворення УНС в УПА» було прийнято на засіданні Центрального проводу ОУН(б) у грудні 1943 р. після схвалення звіту Р. Шухевича з його поїздки на Волинь із метою інспектування діяльності Волинського крайового проводу ОУН(б) і загонів УПА (Протокол допиту-2, 2007б, с. 352).

Олександр Луцький, визначаючи причини приєднання УНС до УПА, наголошував, що «на Волині вже впродовж року існувала УПА, причому серед націоналістичного підпілля вона завоювала певний авторитет і стала широко відомою на територіях Галичини. ... Через це, з метою об’єднання зусиль УНС Галичини і УПА Волині, для організованої боротьби з ЧА [РСЧА – *І. Д.*], Головний Провід ОУН вирішив перейменувати УНС в УПА» (Протокол допиту-1, 2007а, с. 339–340).

У цьому контексті О. Луцький констатував, що «до березня 1944 р. я створив групу УПА-“Захід” у кількості до 12–15 тис. чоловік. У березні 1944 р. керівництво групою УПА-“Захід” я передав “Шелесту” [Василь Сидор – *І. Д.*], а сам, залишаючись членом Головного Проводу ОУН, перейшов працювати в Головний воєнний штаб УПА» (Протокол допиту-1, 2007а, с. 341).

Отже, варто наголосити, що успіх реалізації державницьких устремлінь національної спільноти в час Другої світової війни, на думку представників радикального націоналістичного крила національного руху Опору, визначальною мірою обумовлювався існуванням НЗС.

Перебіг протистоянням вермахту, ВП і РСЧА у вересні 1939 р. із подальшим постановом радянських окупаційних структур у регіоні, а згодом початок нацистсько-радянського зіткнення зі зміною окупаційної влади, внесли корективи в бачення представниками ОУН(б) шляхів створення та розбудови регулярних НЗС.

Тиск зі сторони нацистського окупаційного режиму та намагання радянського й польського військово-політичних чинників закріпитися в межах українських етнічних територій, зокрема на ПЗУЗ, обумовили зародження та розгортання збройної пов-

станської протидії. Цей процес у межах ПЗУЗ ознаменувався створенням і діяльністю загонів УПА.

У Галичині, на відміну від ПЗУЗ, розгортання збройного опору – як нацистському окупаційному режиму, так і радянським силам – ознаменувалося постановням та розбудовою УНС. Наприкінці 1943 р. – на початку 1944 р., у процесі реформування УПА, структури УНС стали основою для розбудови УПА-Захід. Бойовий шлях збройних відділів останньої засвідчив стійкість і жертвовність у боротьбі за УССД.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Брехуненко, В., Ковальчук, В., Ковальчук, М., Корнієнко, В. (2016). *«Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст.* Київ: ПАТ «Віпол».

Бутковський, І. (1944). Рік боротьби УНС–УПА за опанування Карпат. В П. Содоль (упоряд.). (1992). *Літопис Української повстанської армії* (Т. 19: Група УПА «Говерля»; кн. 2: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру). Торонто; Львів: Літопис УПА, 19–41.

Вітенко, М., Кугутяк, М. (упоряд.). (2009). *Український національно-визвольний рух на Прикарпатті в XX ст. Документи і матеріали: у 2 т., 2* (Кн. 1: (1939–1945)). Івано-Франківськ: КПФ «ЛІК».

ГДА СБУ: Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 13, спр. 372, т. 88.

Генерал «Тарас Чупринка». (1948). До генези Української Головної Визвольної Ради. В С. Богунов, В. Даниленко, А. Кентій, С. Кокін, В. Лозицький, М. Посівнич (упоряд.). (2007). *Літопис УПА. Нова серія* (Т. 10: Життя і боротьба «Тараса Чупринки» (1907–1950). Документи і матеріали). Київ; Торонто, 335–347.

Дашкевич, Я., Кук, В. (ред.). (2001). *Українське державотворення. Акт 30 червня 1941. Збірник документів і матеріалів.* Львів; Київ: Піраміда.

Дрогобицький, І. (2022а). Українська народна самооборона як етап регіонального вияву реалізації воєнної доктрини ОУН(б) (літо–осінь 1943 року). *Новітня доба*, 10, 191–197. <https://doi.org/10.33402/ukr.2022-35-191-197>

Дрогобицький, І. (2022b). Військовотворчий вимір державницьких зусиль ОУН(б) у Галичині (червень–серпень 1941 р.). *Військово-науковий вісник*, 37, 43–59. <https://doi.org/10.33577/2313-5603.37.2022.43-59>

Дрогобицький, І., Довган, Ю., Дрогобицька, О. (2023). Галицький вимір Волинського досвіду: Українська Народна Самооборона як вияв розгортання військової складової національно-визвольного руху в регіоні (друга половина 1943 р.). *Галичина. Науковий і культурно-просвітний часопис*, 36, 84–94. <https://doi.org/10.15330/gal.36.85-95>

Ковальчук, В. (2016). ОУН і УПА проти Москви за незалежність України 1941 – середина 1950-х рр. У В. Брехуненко, В. Ковальчук, М. Ковальчук, В. Корнієнко, *«Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст.* Київ, 165–221.

Паньківський, К. (1983). *Роки німецької окупації 1941–1944*, 42: 2-ге вид. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто.

Патриляк, І. (2012). *«Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960-х рр.* Львів: Часопис.

Протокол допиту-1: Протокол допиту Луцького Олександра Андрійовича від 1–2 серпня 1945 р. (2007а). В О. Ішук, С. Кокін (упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія*

(Т. 9: Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945). Київ; Торонто, 333–348.

Протокол допиту-2: Протокол допиту Луцького Олександра Андрійовича від 6 серпня 1945 р. (2007б). В О. Ішук, С. Кокін (упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія* (Т. 9: Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945). Київ; Торонто, 349–353.

Сірський, В. (2000). *УПА й дивізія «Галичина»: факти й фантазія*. [б. м.].

Яшан, В. (1989). *Під брунатним чоботом. Німецька окупація Станиславщини в Другій світовій війні, 1941–1944*. Торонто: New Pathway Publishers Limited.

REFERENCES

Brekhunenko, V., Kovalchuk, V., Kovalchuk, M., & Korniienko, V. (2016). «*Bratnia*» *navala. Віiny Rosii proty Ukrainy XII–XXI st.* Kyiv: PAT «Vipol» (in Ukrainian).

Butkovskiy, I. (1944). Rik borotby UNS–UPA za opanuvannia Karpat. In P. Sodol (Comp.). (1992). *Litopys Ukrainskoi povstanskoï armii* (Т. 19: Hrupa UPA «Hoverlia»; kn. 2: Spomyny, statii ta vydannia istorichno-memuarnoho kharakteru). Toronto; Lviv: Litopys UPA, 19–41 (in Ukrainian).

Vitenko, M., & Kuhutiak, M. (Comps.). (2009). *Ukrainskyi natsionalno-vyzvolnyi rukh na Prykarpatti v XX st. Dokumenty i materialy: u 2 t., 2* (Kn. 1: (1939–1945)). Ivano-Frankivsk: KPF «LIK» (in Ukrainian).

Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Sluzhby bezpeky Ukrainy, f. 13, spr. 372, t. 88 (in Russian).

General «Taras Chuprynka». (1948). Do henezy Ukrainskoi Holovnoi Vyzvolnoi Rady. In S. Bohunov, V. Danylenko, A. Kentii, S. Kokin, V. Lozytskyi, M. Posivnych (Comps.). (2007). *Litopys UPA. Nova seriia* (Т. 10: Zhyttia i borotba «Tarasa Chuprynyky» (1907–1950). Dokumenty i materialy). Kyiv; Toronto, 335–347. (in Ukrainian).

Dashkevych, Ya., & Kuk, V. (Eds.). (2001). *Ukrainske derzhavotvorennia. Akt 30 chervnia 1941. Zbirnyk dokumentiv i materialiv*. Lviv; Kyiv: Piramida (in Ukrainian).

Drohobyskyi, I. (2022a). Ukrainka narodna samooborona yak etap rehionalnoho vyjavu realizatsii voiennoi doktryny OUN(b) (lito–osin 1943 roku). *Novitnia doba*, 10, 191–197. <https://doi.org/10.33402/ukr.2022-35-191-197> (in Ukrainian).

Drohobyskyi, I. (2022b). Viiskovotvorchyi vymir derzhavnytskykh zusyl OUN(b) u Halychyni (Cherven–Serpen 1941 r.). *Viiskovo-naukovi visnyk*, 37, 43–59. <https://doi.org/10.33577/2313-5603.37.2022.43-59> (in Ukrainian).

Drohobyskyi, I., Dovhan, Yu., & Drohobyska, O. (2023). Halytskyi vymir Volynskoho dosvidu: Ukrainka Narodna Samooborona yak vyjav rozghortannia viiskovoi skladovoi natsionalno-vyzvolnoho rukhu v rehioni (druha polovyna 1943 r.). *Halychyna. Naukovi i kulturno-prosvitni chasopys*, 36, 84–94. <https://doi.org/10.15330/gal.36.85-95> (in Ukrainian).

Kovalchuk, V. (2016). OUN i UPA proty Moskvy za nezalezhnist Ukrainy 1941 – seredyna 1950-kh rr. In V. Brekhunenko, V. Kovalchuk, M. Kovalchuk, & V. Korniienko, «*Bratnia*» *navala. Віiny Rosii proty Ukrainy XII–XXI st.* Kyiv, 165–221 (in Ukrainian).

Pankivskiy, K. (1983). *Roky nimetskoï okupatsii 1941–1944*, 42 (2nd ed). Niu-Iork; Paryzh; Sidnei; Toronto (in Ukrainian).

Patryliak, I. (2012). *«Peremoha abo smert»: ukrainskyi vyzvolnyi rukh u 1939–1960-kh rr.* Lviv: Chasopys (in Ukrainian).

Protokol dopytu Lutsenko Oleksandra Andriiovycha vid 1–2 serpnia 1945 r. (2007a). In O. Ishchuk, & S. Kokin (Comps.), *Litopys UPA. Nova seriia* (T. 9: Borotba proty UPA i natsionalistychnoho pidpillia: protokoly dopytiv zareshтовanykh radianskymy orhanamy derzhavnoi bezpeky kerivnykiv OUN i UPA. 1944–1945). Kyiv; Toronto, 333–348 (in Ukrainian).

Protokol dopytu Lutsenko Oleksandra Andriiovycha vid 6 serpnia 1945 r. (2007b). In O. Ishchuk, & S. Kokin (Comps.), *Litopys UPA. Nova seriia* (T. 9: Borotba proty UPA i natsionalistychnoho pidpillia: protokoly dopytiv zareshтовanykh radianskymy orhanamy derzhavnoi bezpeky kerivnykiv OUN i UPA. 1944–1945). Kyiv; Toronto, 349–353 (in Ukrainian).

Sirskyi, V. (2000). *UPA y dyviziia «Halychyna»: fakty y fantaziia.* [n. p.] (in Ukrainian).

Yashan, V. (1989). *Pid brunatnym chobotom. Nimetska okupatsiia Stanyslavivshchyny v Druhii svitovii viini, 1941–1944.* Toronto: New Pathway Publishers Limited (in Ukrainian).

Ihor Drohobysky

PhD (History)

Lecturer of the Department of Theory and Methods of Education

Ivano-Frankivsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8718-9544>

e-mail: drogobutsky@ukr.net

UKRAINIAN PEOPLE'S SELF-DEFENSE AS THE BASIS OF THE UPA-ZAKHID POSITION (END OF 1943 – BEGINNING OF 1944)

The presented material summarizes the deployment of the armed dimension of the implementation of defining national-political aspirations in the environment of the radical part of the nationalist wing of the national political community at the end of the interwar period and during the Second World War.

The factors that influenced the modification of the tactics of representatives of this socio-political trend regarding the development of the national army and the beginnings and deployment of the armed struggle in general are established.

The stages of the process of creating military structures are traced. The essence of the military component of the organizational activity of the domestic radical nationalist segment on the eve of the Second World War, on the eve and at the beginning of the Nazi-Soviet conflict and, in particular, at the stage of the establishment of the Nazi occupation regime with its regional specificity

The importance of factors of a foreign policy nature in the process of emergence and development of military forms of confrontation with the punitive and repressive system of occupation regimes is noted. Manifestations of socio-political life of a regional nature that became accelerators of the deployment of armed resistance are also presented. Based on this, the prerequisites and reasons for the emergence and development of insurgent-type military structures within the borders of Volyn and Halychyna are determined.

Regional features and forms of military expression of the national Resistance movement are generally outlined. At the same time, the interrelationship and consistency in the development of the armed structures of the radical nationalist segment of the national Resistance movement is emphasized.

The unchanging position of representatives of the aforementioned socio-political trend regarding the need to build sovereign statehood with support from national regular armed forces is emphasized. It is argued that the military formations that appeared under the leadership of nationalists within the borders of Volyn and Halychyna should be perceived as separate stages of the formation of the national regular army, which was interpreted as a key factor in the acquisition and establishment of national sovereignty.

Key words: armed forces, resistance movement, nationalism, occupation regime, insurgent movement, Ukrainian People's Self-Defense, Ukrainian Insurgent Army.